

VOORTGANGSRAPPORTAGE
PROJECT RESTAURATIE DOMTOREN UTRECHT
PEILDATUM 1 AUGUSTUS 2021

1. Inleiding

Hierbij ontvangt u (in navolging op de 1^e voortgangsrapportage d.d. 17-11-2020) een rapportage over de voortgang van het restauratieproject Domtoren. In deze rapportage informeren wij u over de voortgang en stand van zaken in het project aan de hand van de aspecten tijd, geld, kwaliteit, risico's, organisatie en communicatie. Deze voortgangsrapportage is ingericht volgens het format en de richtlijnen van de vastgestelde Regeling Risicovolle Projecten, waar het restauratieproject Domtoren onder valt.

2. Dashboard: Stand van zaken ontwikkelingen, voortgang en afwijkingen

	Status 1-8-21	Status 1-3-21	Korte toelichting
<i>a. doelstelling</i>	●	●	Geen afwijkingen
<i>b. scope</i>	●	●	Geen afwijkingen
<i>c. geld</i>	●	●	Binnen budget cf. verwachting. Extra verkregen subsidie Erfgoedparel 590K.
<i>d. tijd</i>	●	●	Werk verloopt goed op planning
<i>e. kwaliteit</i>	●	●	Deskundige uitvoering
<i>f. risico's</i>	●	●	Risico's actief beheerst
<i>g. organisatie</i>	●	●	Deskundig en vast team
<i>h. communicatie</i>	●	●	Actief via website, informatieavonden en social media - verloopt goed

Conform afspraken startdocument

Er zijn ontwikkelingen die aandacht vragen die kunnen leiden tot afwijkingen ten opzichte van het startdocument. In de gaten houden

Er zijn grote afwijkingen ten opzichte van het startdocument, mogelijk is herziening van de afspraken nodig

3. Toelichting ontwikkelingen, afwijkingen en voortgang

3a. doelstelling

Het casco van de Domtoren restaureren waarbij de historische waarde van de Domtoren voor de toekomst voor de stad Utrecht burgers en bezoekers behouden blijft en de toren de komende 50 jaar gevrijwaard is van groot onderhoud en toegankelijk blijft voor bezoekers.

Er zijn geen actuele ontwikkelingen of afwijkingen op de doelstelling. De doelstelling blijft ongewijzigd.

3b. scope

De restauratie concentreert zich op het casco van de Domtoren en bestaat uit het aanbrengen en vervangen van voegwerk en het herstellen en vervangen van natuurstenen onderdelen, met name van de fijnere geornamenteerde natuurstenen onderdelen. Daarnaast zal er, vanwege het roesten van ijzerwerk en de schade die hierdoor veroorzaakt wordt aan het natuursteen, restauratie van ijzerwerk plaatsvinden. De conserveringstechniek van de natuursteen is hierbij een belangrijk aandachtspunt.

Het jaarlijks planmatig en dagelijks onderhoud van de Domtoren valt buiten de scope van het project, maar wordt wel in nauwe afstemming met het project uitgevoerd.

Er zijn geen actuele ontwikkelingen of afwijkingen op de scope. De scope blijft ongewijzigd.

3c. geld

Geld	
Totaal budget	€ 37.4 MLN
Kosten gerealiseerd (uitgaven en verplichtingen)	€ 30.2 MLN
Kosten prognose	€ 7.2 MLN
Saldo prognose einde project	€ 37.4 MLN

Budget - stichtingskosten

Op basis van een stichtingskostenoverzicht (STIKO) is door de projectorganisatie een kredietaanvraag van €37,2 MLN bij de gemeenteraad ingediend en goedgekeurd. Het krediet is bij de eerste bestuursrapportage 2021 opgehoogd naar 37,4 MLN voor de kosten van het installeren van de bezoekerslift. Hieronder is het budget verdeeld over de deelfasen:

Fase	Budget
Initiatiefase	€ 0
Definitiefase	€ 390.000
Ontwerpfase	€ 220.000
Vorbereidingsfase	€ 2.300.000
Realisatie en nazorgfase	€ 34.450.000
Totaal	€ 37.400.000

In de uitvoeringsmaanden tot heden zijn geen bijzonderheden op het gebied van meer- en minderwerken te benoemen. De geraamde restauratiekosten vallen binnen de eerder vastgestelde kaders. Op het moment zijn er geen negatieve gevolgen ervaren door de corona crisis. Binnen het budget is rekening gehouden met een reële post onvoorzien voor het totale project (inclusief bouwsteiger). Op dit moment is 48% van de totale post onvoorzien nog beschikbaar in het project. Gelet op het feit dat de steiger al is gerealiseerd, in het bouwteam diverse risico's zijn ingeperkt en de resterende post onvoorzien passend is voor de huidige stand van het werk, verloopt het project ruim binnen de kaders. Zie ook onderstaand dashboard (figuur 1).

Subsidies

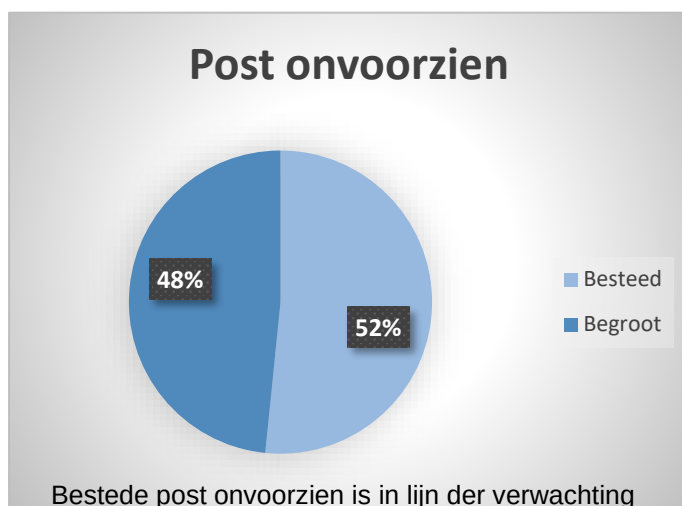
Binnen bovenstaand budget van € 37,4 MLN was reeds een subsidie van € 8 MLN opgenomen verkregen uit het Fonds Erfgoedparels (Provincie Utrecht en het Rijk). Daarnaast zijn in 2019/2020 en 2021 de volgende subsidies aangevraagd en verkregen:

- €404.000 uit de Subsidieregeling instandhouding monumenten (SIM) (Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed).
- € 797.894 Restauratiefonds Extra Rijks Regeling
- € 590.000 Fonds Erfgoedparels 2021

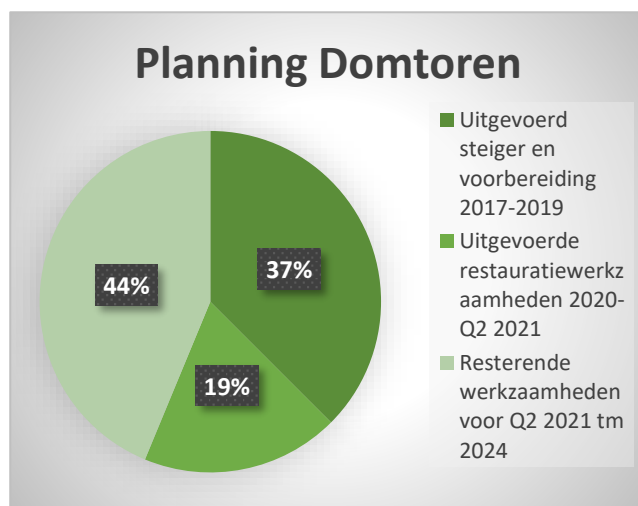
Voor alle verkregen subsidies dient achteraf een verantwoording te worden overlegd. Absolute zekerheid over het verkrijgen van de subsidie kan pas na deze verantwoording (einde project) worden verkregen.

Over bovenstaande verkregen subsidiebedragen was u reeds geïnformeerd. De in juni 2021 verkregen extra € 590.000 subsidie uit het fonds Erfgoedparels 2021 is echter nieuw goed nieuws aan de inkomstenkant.

Hieronder wordt samenvattend de stand van zaken in de planning en financiën gevisualiseerd:

Figuur 1 Huidige status post onvoorzien

Figuur 2 planning restauratie Domtoren

3d. tijd

Het werk gaat volgens planning

Zoals bekend startte de restauratie in december 2019 en zijn de werkzaamheden naar verwachting eind 2024 afgerond. Ondanks de Coronacrisis gaat het restauratiewerk door en verloopt deze volgens planning. Het restauratiewerk bestaat in hoofdlijnen uit demontage van natuursteen in de lantaarn en reinigingswerkzaamheden. Het Carillon is ingepakt en beschermd. De bespelingen van het Carillon gaan gewoon door. Bij het werk op de bouwplaats worden de geldende (RIVM) maatregelen in acht genomen. De levering van natuursteen (onder andere uit Italië en Engeland) loopt gewoon door en er zijn geen signalen bekend van mogelijke problemen bij de leveringen of anders.

In figuur 3 is de planning van de restauratie van de Domtoren weergegeven inclusief de standlijn (status planning werkzaamheden d.d. 1 augustus 2021). In deze planning is zichtbaar dat de restauratie op planning verloopt en zelfs iets voor loopt voor de tweede geleding (zie de standlijn bij gevels West en Zuid).

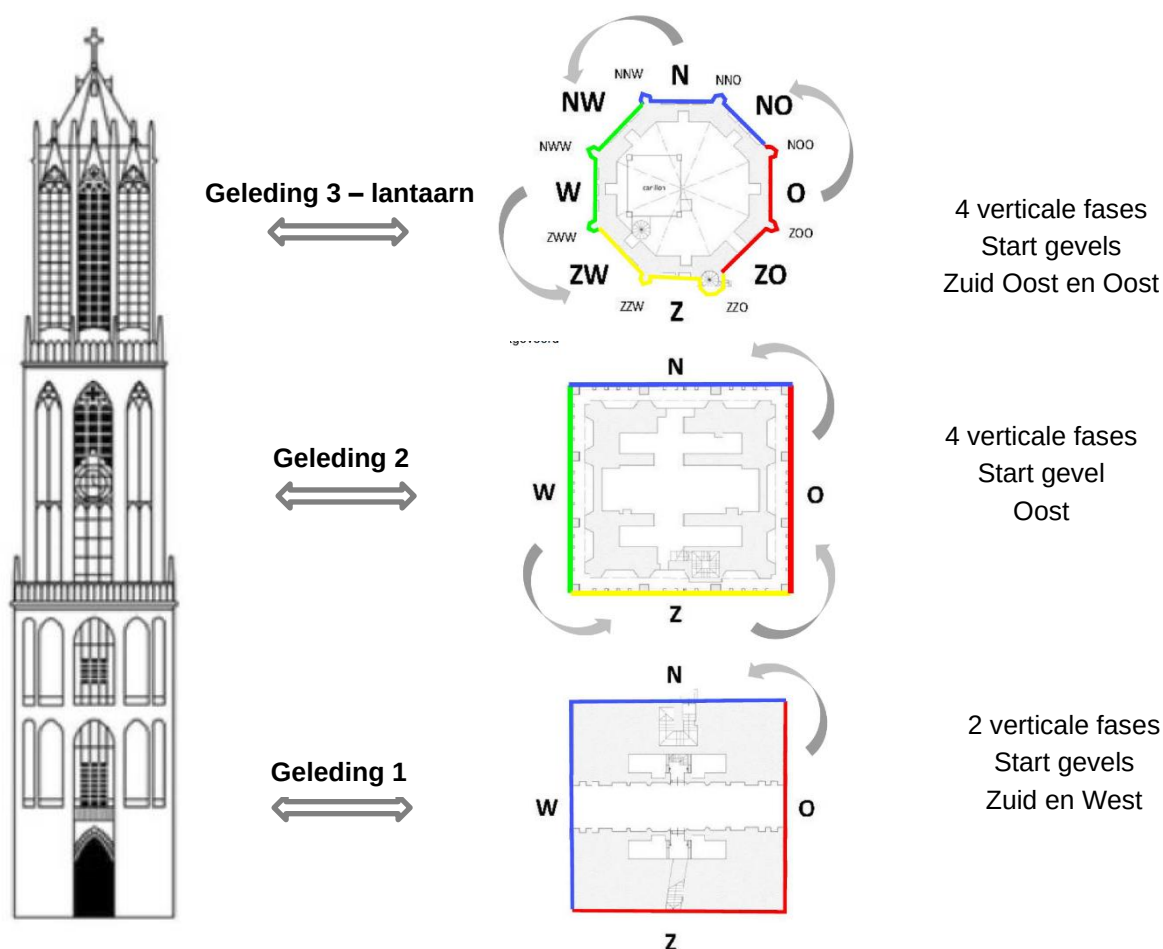
Planning restauratie Domtoren Utrecht																									
Nr.	Onderwerp	2020				2021				2022				2023				2024							
	kwartaal	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4				
1	DERDE GELEDING																								
1.1	Gevel Zuid Oost (ZO) en Oost (O)																								
1.2	Gevel Noord Oost (NO) en Noord (N)																								
1.3	Gevel Noord West (NW) en West (W)																								
1.4	Gevel Zuid West (ZW) en Zuid (Z)																								
1.5	Torenspits																								
2	TWEEDE GEDELING																								
2.1	Gevel West (W)																								
2.2	Gevel Zuid (Z)																								
2.3	Gevel Oost (O)																								
2.4	Gevel Noord (N)																								
3	EERSTE GELEDING																								
3.1	Gevel Zuid (Z)																								
3.4	Gevel West (W)																								
3.2	Gevel Oost (O)																								
3.3	Gevel Noord (N)																								
3.5	Restauratie gereed																								

Standlijn 01-08-2021

Figuur 1 planning restauratie Domtoren inclusief standlijn

Fasering

Het werk wordt gefaseerd uitgevoerd: in hoofdlijnen van boven naar beneden. In de planning is rekening gehouden met een start bij de minder complexe onderdelen en er is voldoende tijd ingeruimd voor complexe vraagstukken. Zo wordt een maximaal leereffect bereikt, zowel t.a.v. risico's als kwaliteit. De aannemer weet hierdoor beter wat hij kan verwachten bij het uitvoeren van volgende onderdelen van de restauratie. De start van de uitvoering is bij de lantaarn en de 2e geleding. De restauratie van de lantaarn is na circa 3,5 jaar gereed.

Figuur 4: Fasering restauratie Domtoren

3e. kwaliteit

De restauratie verloopt tot heden voorspoedig, niet alleen in tijd en geld, maar zeker ook in kwaliteit.

Ontwerpfase (tot 2019)

In de ontwerpfase is de kwaliteit reeds geborgd door onder andere:

- Het werken met een bouwteam en restauratieteam waarin Gemeente Utrecht al vanaf de ontwerpfase samenwerkt met onder andere architect Rothuizen en aannemer Nico de Bont, Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) en afdeling Erfgoed van gemeente Utrecht (bouwhistorisch onderzoek).
- Op incidentele basis zijn diverse experts geraadpleegd of betrokken bij de te maken keuzes (o.a. TNO, Dom Xanten, Dom Keulen en natuursteenspecialisten uit België).
- Het uitvoeren van een proefrestauratie.
- Het opstellen van een restauratievisie door de architect als toetsingskader.
- Het gedetailleerd opgestelde uitvoeringsbestek/contractdocument en dossier voor de aannemer.

Uitvoeringsfase (2020-2024)

In de huidige uitvoeringsfase is het werken met een bouwteam en restauratieteam voortgezet en dient het contractdossier inclusief de visie als toetsingskader en borging van de scope.

Aanvullend is een directievoerder en toezichthouder (namens de architect) aangesteld om de kwaliteit van het uitgevoerde werk van de aannemer te monitoren. Zij houden o.a. toezicht op locatie en leggen de vorderingen en het uitgevoerde werk vast en rapporteren hierover aan de projectleider. Alle betrokkenen zijn zeer positief over de kwaliteit van het geleverde werk (o.a. herplaatst natuursteen).

3f. risico's

Het risicomanagement in het project is onder andere verzorgd door risicosessies en een daarin opgestelde risicomatrix. In deze matrix zijn de risico's opgenomen, gewogen en gekoppeld aan beheersmaatregelen om de risico's in te perken. Bij deze beheersmaatregelen moet worden gedacht aan onder andere:

- Volgen van een bereikbaarheid, leefbaarheid, veiligheid en communicatie (BLVC) plan, waarin opgenomen is om zorgvuldig en veilig te werken rekening houdend met de omgeving;
- Plaatsen veiligheidsdek, en brandvertragende netten om de steiger;
- Drie steigerverdiepingen uitgevoerd in metaal om als 'brandoverslag-stop' te dienen.

De risicomatrix is een dynamisch document dat tot stand is gekomen met het hele bouwteam. Deze wordt eens per kwartaal geactualiseerd. Voor de start van de restauratie is ook een financiële risicosessie gehouden om middels 'kans maal gevolg' inzicht te krijgen in mogelijke financiële risico's in het project. Dit overzicht wordt gebruikt als toetsingskader voor verrekening van meer- en minderwerk met de aannemer.

Alle geldende randvoorwaarden rondom het project zijn geborgd in het contractdossier.

De top vijf risico's uit de risicomatrix zijn:

Nr.	risico	Ongewenste gebeurtenis	Oorzaak	Gevolg	Beheersmaatregelen	Soort	Actie houder
1	●	Schade aan Carillon, luidklokken, wijzerplaten en uurwerk	Stoten met onderdelen tegen uurwerken e.d.	Schade aan uurwerken	Startbespreking, toolboxmeeting, vaste ploegen, toezicht, wijze van inpakken van Carillon.	Technisch - Kwaliteit	Aannemer en toezichthouder
2	●	Schade / ongevallen door vallende voorwerpen	Vallende voorwerpen	Schade/ ongeval	Veiligheidsmaatregelen (o.a. valschotten, steigernetten, instructie en toezicht, BLVC-plan, toolboxmeeting)	Veiligheid	Aannemer Gemeente (BLVC)
3	●	Losse onderdelen waaien weg op de steiger	Wind	Persoonlijk letsel/ schade gebouw/ openbare ruimte/ omgeving	Veiligheidsmaatregelen (o.a. valschotten en steigernetten, instructie en toezicht, BLVC plan, toolboxmeeting. Opruimen steiger (windproof en opgeruimd)	Veiligheid	Aannemer Gemeente (BLVC)
4	●	Steiger bezwijkt	Niet correct gebouwd	Steiger bezwijkt	Bouwen volgens tekening en getoetst ontwerp, toezicht, eindcontrole constructeur.	Veiligheid	Aannemer Constructeur
5	●	Fouten in uitvoering restauratie door foutief handelen	Door plannings- druk gehaast werken	Fouten in uitvoering	Voldoende ruimte en flexibiliteit in planning, detailplanning, gedegen besluitvorming in bouwteam. Tijdig weten wat gemaakt moet worden.	Technisch -kwaliteit	Gemeente bouwteam en aannemer

De top vijf risico's uit de financiële risicomatrix zijn:

Nr.	risico	Ongewenste gebeurtenis	Oorzaak	Gevolg	Beheersmaatregelen	Soort	Actie houder
1	●	Afwijkende hoeveelheden vervanging natuursteen verrekenposten (pas zichtbaar/definitief tijdens de restauratie)	Tijdens restauratie blijken hoeveelheden te vervangen natuursteen groter dan bedacht	Meerwerk	Opnemen als financieel risico (post onvoorzien). Gedetailleerde inschatting van verrekenposten. Proactief bijhouden van de stel- en verrekenposten.	Financieel	Gemeente Aannemer
2	●	Uitloop in planning	Externe factoren (b.v. corona)	Uitloop in planning en meerwerk	Opnemen als financieel risico, Coronamaatregelen op de Bouw.	Financieel en tijd	Gemeente Aannemer

3	●	Extra inzet intern en/of extern benodigd	Door nieuwe inzichten extra inzet benodigd (bv aanvullend onderzoek)	Meerwerk	Opnemen als financieel risico (post onvoorzien) Intensieve ontwerpfase in bouwteamverband, proefrestauratie. Gelijk oplopen bouwhistorisch onderzoek.	Financieel en organisatie	Gemeente Bouwteam
4	●	Extra benodigde veiligheidsmaatregelen (onvoorzien)	Tijdens restauratie blijkt extra beveiliging (inklimmen) benodigd	Meerwerk	Opnemen als financieel risico (post onvoorzien)	Financieel en veiligheid	Gemeente
5	●	Beschikbaarheid natuursteen (Portlandstone - Brexit)	Door Brexit	Beperkte of verlate levering natuursteen uit groeve Portland, keuze alternatief	Opnemen als financieel risico. Vooruitbestelling, intensief contact met groeve, inschakelen toetsing stenen in Engeland.	Financieel	Gemeente Utrecht Aannemer Architect

De mogelijke financiële gevolgen van bovenstaande risico's ('kans maal gevolg') zijn passend in beschikbare post onvoorzien en taakstellend budget.

Toelichting kleuren risico

- Beheersbaar risico, heeft op dit moment geen gevolgen voor doelstelling en randvoorwaarden
- Middelgroot risico, kan gevolgen hebben voor doelstellingen en randvoorwaarden
- Groot risico, heeft grote gevolgen voor project, bij optreden risico is herziening afspraken nodig

3g. organisatie

Voor het project is een startdocument opgesteld en vastgesteld waarin het sturingsmodel (de 'governance') van het project is uitgewerkt voor de realisatiefase met onder andere een duidelijke projectorganisatie- en overlegstructuur.

De huidige projectorganisatie- en overlegstructuur werkt. Er is op dit moment geen aanleiding om deze aan te moeten passen.

3h. Communicatie

Het uitgangspunt van communicatie tijdens de restauratie is verbinding. Verbinden met de buurt en voorbijgangers. Verbinden met geïnteresseerden in het project en verbinden met de partners waarmee we samenwerken om de Domtoren als icoon van de stad in deze bijzondere periode zichtbaar te maken en te houden.

Met al deze groepen wordt op voor hun passende wijze gecommuniceerd. Denk aan informatieavonden voor de buurt, de bouwschutting met de geschiedenis van de toren, verhalen op social media, de jaarlijkse documentaire op RTV Utrecht. In een stijl die menselijkheid, trots, liefde en aandacht uitstraalt. Duidelijk voor iedereen. In woord en beeld, of het nou een raadsbrief is of een Tweet.

Er zijn meer partijen, die communiceren over de toren dan het restauratieteam. Regelmatig overleg met de Stichting Utrechts eigenDom en Utrecht Marketing levert het versterken van elkaars boodschap op en samenwerking op elkaars activiteiten en mijlpalen als dat passend is. Voor bijvoorbeeld de activiteiten rond '700 jaar geleden eerste steen' en de marketing rondom het afkomend materiaal. Met veel plezier presenteerden we in juni samen met René de Kam de derde druk van het boek 'Trots van de stad'. Met daarin bijna 20 pagina's beeld en tekst over de huidige restauratie. Met hem ronden we in december 2020 ook de prachtige bouwschutting af. Die dagelijks door honderden mensen wordt bekeken. Afstemming met de aannemer, de restauratiearchitect, maar ook de RCE, afdeling Erfgoed, over hun specifieke communicatiemomenten is onderdeel van de communicatieaanpak. We kijken mee hoe de contacten met hun specifieke media en relaties ingevuld worden.

Communicatie is bij dit project telkens weer meer dan een middelenmix, waarbij we de basis: de uitgangspunten in het BLVC-plan, in het oog houden. Proces-communicatie over veiligheid, leefbaarheid en bereikbaarheid. In nauwe samenwerking tussen communicatieadviseur en omgevingsmanager.

4. Eventuele overige ontwikkelingen

4a. Afkomend natuursteen

U bent middels de [Raadsbrief stand van zaken restmateriaal Domtoren 20 mei 2021](#) recent geïnformeerd omtrent de samenwerking tussen partners Stichting Utrechts eigenDom, Utrecht Marketing, Brokkenmakers en Gemeente Utrecht en de door hen gelanceerde campagne "Van Dom tot Steengoed" om duurzaam en circulair om te gaan met het afkomende restmateriaal van de Domtoren. In deze rapportage verwijzen wij graag naar hun website voor meer informatie: www.vandomtotsteengoed.nl.

4b. Kunstregeling

Ook voor dit project geldt de 1,5 % kunstregeling. Hiervoor is een aparte werkgroep geformeerd.

Inmiddels is de kunstenaar geselecteerd, die op dit moment de uitvoeringstechnische zaken onderzoekt en het ontwerp van de kunstobjecten vervolmaakt.

Uitgangspunt bij de opdracht is dat er geen kunstobjecten op of aan de Domtoren komen, maar dat de (naar verwachting enkele) objecten zichtbaar zijn vanaf de Domtoren in de omgeving.

De koers is dat de object(en) in Q2 2022 worden gerealiseerd.

4c. Bezoekerslift

Vanaf 5 juni is de Domtoren weer te bezoeken via de trap en de bezoekerslift, die ook door Utrecht marketing wordt geëxploiteerd. Daarbij worden de maatregelen in het kader van COVID-19 in acht genomen. Zie www.domtoren.nl voor meer informatie omtrent tickets en activiteiten.